

Rubrieken

RUBRIEK CRIMINOLOGIE

VERTROUWEN VAN DE VLAMINGEN IN JUSTITIE EN POLITIE

"Vertrouwen in justitie groeit spectaculair!" Dit is maar één van de vele opvallende krantenkoppen naar aanleiding van het bekend maken van de resultaten van de jongste justitiebarometer in opdracht van de Hoge Raad voor de Justitie. Twee op drie Belgen zeggen vertrouwen te hebben in het justitiële apparaat. Het vertrouwen zou tussen 2002 en 2007 met maar liefst zestig procent zijn gestegen! Deze resultaten staan toch wel in fel contrast met het beeld van een oubollig, bureaucratisch en verkramppt justitie-apparaat dat nog regelmatig in commentaren en politieke reacties opduikt. Naast een stijgend vertrouwen in justitie blijken ook de onveiligheidsgevoelens bij de Belgen te zijn afgenomen. Deze daling bleek de voorbije jaren reeds uit de veiligheidsmonitor, een instrument van de Federale Politie. Zowel de resultaten van de veiligheidsmonitor als van de justitiebarometer zijn gebaseerd op telefonische enquêtes bij de bevolking.

De justitiebarometer is nog maar aan zijn tweede editie toe. Men kan zich daarbij de vraag stellen of - op basis van twee meetmomenten - van een duidelijke trend kon worden gesproken. De jaarlijkse SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering laat toe de evolutie van het vertrouwen op iets langere termijn te onderzoeken. Sinds 1996 wordt in deze face to face survey bij ca. 1.500 Vlamingen gepeild naar het vertrouwen in justitie en politie. Ook Eurobarometer (EB), een survey-instrument van de Europese commissie dat tweemaal per jaar peilt naar het maatschappelijke klimaat in de lidstaten van de Europese Unie, laat toe de ontwikkelingen in het vertrouwen op iets langere termijn te bekijken.

Vooraleer de resultaten te beschrijven is het belangrijk er op te wijzen dat naast de gehanteerde methode voor het verzamelen van de gegevens ook de context waarin de bevraging gebeurt in beide benaderingen totaal verschilt

van de aanpak in de justitie- en veiligheidsmonitor. Zo heeft het geen zin de percentages onderling met elkaar te vergelijken. De SCV-survey en Eurobarometer bevragen het vertrouwen in een ganse batterij van maatschappelijke en politieke instellingen. De vragen kaderen ook binnen een globale bevraging naar waarden, opvattingen en normen van de Vlamingen (SCV-survey) en de Europeanen (EB). Vergelijkend onderzoek toont aan dat gericht onderzoek binnen één specifiek domein in - in casu justitie en veiligheid - daarmee moeilijk te vergelijken valt. Wat wel kan, is nagaan of de trends in de verschillende onderzoeken gelijklopend zijn. Zo zou men mogen verwachten dat het toenemende vertrouwen in justitie - zoals vastgesteld in de justitiebarometer - ook voorkomt in de SCV-survey en Eurobarometer.

Benadering Studiedienst van de Vlaamse Regering

Zoals aangegeven wordt het vertrouwen in de SCV-survey in een batterij met een twintigtal maatschappelijke instellingen bevroegd. De respondent kan een score geven op een vijfpuntschaal van helemaal geen vertrouwen tot zeer veel vertrouwen. Grafiek 1 geeft de resultaten van de peiling in de lente van 2006. Daaruit blijkt dat enkel het onderwijs als enige instelling het vertrouwen krijgt van meer dan de helft van de Vlaamse bevolking. Vooral bij politieke instellingen valt op dat heel wat mensen zich niet expliciet wensen uit te spreken. Na het onderwijs en de gemeentelijke administratie volgt de politie als meest vertrouwenwekkende instelling. Iets meer dan een vijfde van de bevolking blijkt eerder wantrouwend, een derde spreekt zich niet uit. Daarmee wordt een algemene trend gevolgd die aangeeft dat hoe beter de bevolking een instelling kent en hoe groter de kans dat men er in de eigen omgeving mee te maken krijgt, hoe hoger de waardering en ook het vertrouwen. De vertrouwensscore voor het gerecht ligt heel wat lager. Een kwart stelt er vertrouwen in maar meer dan een derde drukt eerder zijn wantrouwen uit. Mannen en vrouwen hebben gelijkaardige opvattingen zowel wat het gerecht als de politie betreft. Naar leeftijd zijn er wel verschillen: zo neemt het vertrouwen in de politie

TABEL 1 VERTROUWEN IN INSTELLINGEN IN PROCENT

	(zeer) veel	niet veel en niet weinig	(zeer) weinig
onderwijs	77,1	18,6	3,7
gemeentelijke administratie	48,0	37,0	14,7
Politie	43,6	34,2	22,2
patroons	35,3	45,2	17,2
Vlaamse regering	31,3	47,5	20,3
Vlaamse administratie	30,1	47,3	21,4
Koning	30,1	35,5	34,1
vakbonden	29,0	38,6	30,3
Vlaams parlement	28,2	50,8	20,2
Gerecht	25,1	37,4	37,0
Vlaamse pers	22,2	45,5	31,3
Belgische regering	20,9	52,9	25,7
Belgisch parlement	20,7	51,6	26,9
Vlaamse politieke partijen	20,4	51,6	27,3
Kerk	18,9	33,1	46,9
Europese commissie	16,0	53,2	28,0
federale administratie	16,0	54,7	27,5
Waalse politieke partijen	4,7	33,2	58,6

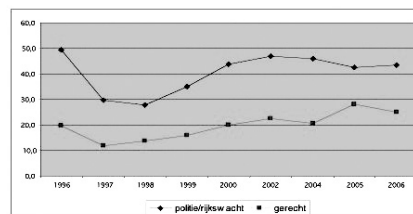
Bron: SCV-survey 2006

met de leeftijd lichtjes toe, terwijl zowel het globale vertrouwen als het vertrouwen in het gerecht juist met de leeftijd afneemt. Hoe hoger de opleiding, hoe hoger het vertrouwen zowel in de politie als in het gerecht.

Het jongste decennium heeft het vertrouwen in instellingen heel wat schommelingen ondergaan. De zwaarste vertrouwenscrisis deed zich voor in de tweede helft van de jaren negentig. Op onderwijs na, werden alle maatschappelijke instellingen met weer wantrouwen bekeken. De affaire Dutroux, witte marsen, de veroordelingen van belangrijke politici in de nasleep van het Agusta-schandaal zorgden duidelijk voor een verzuurd klimaat. Naast het vertrouwen in de politiek, liep ook het vertrouwen in de politie, de toen nog bestaande rijkswacht en het gerecht heel wat averij op. De terugval bij de politiediensten was daarbij groter dan deze van het gerecht. Vanaf 1999 zet zich een positieve kentering in. Deze kentering was fors voor het vertrouwen in de politiediensten dan deze in het gerecht. De toen in volle snelheid doorgedreven politievervorming zal hier waarschijnlijk niet vreemd aan zijn.

Aanvankelijk volgden ook de politieke instellingen zoals de Vlaamse en de federale regering deze trend. Vooral tijdens de eerste paarse regering nam het vertrouwen toe, daarna was er wel een terugval die pas werd rechtgezet na 2004.

GRAFIEK 1 EVOLUTIE VERTROUWEN TUSSEN 1996 EN 2006

Evolutie van het percentage van de bevolking dat zeer veel tot veel vertrouwen heeft in de politie/rijkswacht en het gerecht tussen 1996 en 2006

Bron: SCV-survey

Benadering Eurobarometer

De EB-peilingen van de Europese Commissie zijn iets ruwer in hun benadering dan de SCV-benadering. Het gaat eveneens om face to face bevragingen met voor Vlaanderen ca. 550 responden-

ten. De respondent kan enkel zijn vertrouwen of zijn wantrouwen in maatschappelijke instellingen uitdrukken. Nuancering zoals in de SCV-survey is niet mogelijk. De resultaten zijn interessant enerzijds omdat ze de kans geven om ontwikkelingen op langere termijn te volgen en anderzijds omdat ze benchmark of vergelijking met andere Europese lidstaten toelaten.

TABEL 2 EVOLUTIE VAN HET VERTROUWEN IN JUSTITIE EN POLITIE

	Justitie	Politie
1997	14,5	33,2
1999	23,5	48,3
2001	35,6	52,8
2004	32,6	61,3
2005	42,7	67,1

Percentage Vlamingen dat vertrouwen heeft in politie en justitie

Bron: Eurobarometer

De EB-data zijn pas beschikbaar vanaf 1997. Zoals hierboven aangegeven zat België en Vlaanderen toen in volle vertrouwenscrisis. Deze vaststelling wordt door de cijfers van Eurobarometer bevestigd. Zoals ook uit de SCV-data, bleek ligt het vertrouwen in justitie over de ganse lijn heel wat lager dan in de politie. Vanaf 1999 zien we ook hier een herstel van het vertrouwen. Dit gaat zowel op voor justitie als voor de politiediensten. Maar ook hier herstelt het vertrouwen in politiediensten zich sneller dan in justitie.

Dat de vertrouwenscrisis in Vlaanderen in de tweede helft van de jaren negentig wel zeer diep zat, blijkt wanneer we dit vertrouwen vergelijken met het gemiddelde vertrouwen in de Europese Unie. Op het dieptepunt lag het vertrouwen in Vlaanderen meer dan een kwart lager dan in de EU. Geleidelijk neemt dit verschil af en in 2005 ligt het vertrouwen in de politie in Vlaanderen boven het Europese gemiddelde. Justitie huppelt nog een beetje achterop maar ook hier is de trend onmiskenbaar.

TABEL 3 VERTROUWEN IN POLITIE EN JUSTITIE EUROPEES VERGELEKEN

	Politie			Justitie		
	Vlaanderen	EU	verschil	Vlaanderen	EU	verschil
1997	33,2	62,1	-28,8	14,5	43,3	-28,9
1999	48,3	64,2	-15,9	23,5	49,2	-25,7
2001	52,8	67,6	-14,7	35,6	52,4	-16,8
2004	61,3	66,7	-5,4	32,6	52,2	-19,5
2005	67,1	64,8	2,3	42,7	47,1	-4,3

Percentage van de bevolking dat vertrouwen heeft in politie en justitie in Vlaanderen en EU 15

Bron: EB

Afsluitend

Zowel de SCV-survey als de EB-data geven aan dat de vertrouwenscrisis in Vlaanderen afneemt. Dit geldt voor alle maatschappelijke instellingen maar ook voor politie en justitie. Zowel de toename als de mate van vertrouwen in de politie ligt duidelijk hoger dan deze in justitie. Spreken over een spectaculaire stijging van het vertrouwen in justitie is terecht als men vergelijkt met het dieptepunt in de jaren '97 en '98. De vertrouwenscores liggen terug op het niveau van voor deze crisis. Europees vergeleken ligt het vertrouwen stilaan terug rond het Europese gemiddelde.

Luc Bral*

SURVEY SOCIAAL-CULTURELE VERSCHUIVINGEN IN VLAANDEREN **STUDIEDIENST VAN DE VLAAMSE REGERING**

Deze bijdrage schetst de achtergronden, de ontwikkeling en de gebruiksmogelijkheden van het meetinstrument 'Survey sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen' of kortweg de SCV survey. Een volgende bijdrage focust op enkele resultaten uit de voorbije surveyjaren, meer bepaald op het vertrouwen van de Vlamingen in justitie en politie. Na het lezen van deze bijdragen zijn hopelijk ook de criminologen warm gemaakt om de SCV data te gebruiken in hun onderzoek.

* Luc Bral is werkzaam op de Studiedienst van de Vlaamse Regering als coördinator van het team Monitoring.
E-mail: luc.bral@dar.vlaanderen.be